

Trestnoprávne aspekty eutanázie¹

Aspects of Euthanasia in Criminal Law

Vladimíra Dercová

Abstract: *The question of euthanasia and its impunity raises many legal and moral issues which are not answered. The intention of this paper is not to express an opinion about suitability or morality of euthanasia or assisted suicide and it also does not contain criticism of legislations of states which enacted impunity of euthanasia or assisted suicide. The paper provides a legal overview of the issue of euthanasia. Presented findings give us a view on foreign legislations that established the impunity of euthanasia or assisted suicide and explain how the Slovak legislation qualifies such proceedings.*

Key Words: *Criminal Law; Euthanasia; Assisted Suicide; Assassination; Failure to Provide Assistance; the Slovak Republic.*

Abstrakt: *Otázka eutanázie a jej beztrestnosti nastoľuje mnoho právnych a morálnych otázok, ktoré zostávajú doposiaľ nezodpovedané. Príspevok nemá v úmysle podávať názory o vhodnosti či morálnosti eutanázie alebo asistovanej samovraždy, ani kritizovať či vyzdvihovať právnu úpravu štátov, ktoré uzákonnili beztrestnosť eutanázie či asistovanej samovraždy. Jeho text prináša rýdzo právny náhľad na problematiku eutanázie. Sprehľadné poznatky umožňujú nazrieť na zahraničné právne úpravy, ktoré zaviedli beztrestnosť eutanázie, prípadne beztrestnosť asistovanej samovraždy, a vypovedajú o tom, ako kvalifikuje takéto konanie slovenský zákonodarca.*

Kľúčové slová: *Trestné právo; eutanázia; asistovaná samovražda; úkladná vražda; neposkytnutie pomoci; Slovenská republika.*

Úvod

Eutanázia je mnoho diskutovanou problematikou, ktorej riešenie nespočíva iba v právnych aspektoch. Hľadanie odpovedí na rôzne otázky spojené s legalizáciou eutanázie či asistovanej samovraždy spočíva v zasiah-

¹ Tento príspevok bol podporený Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-16-0106: „Trestnoprávna ochrana života a zdravia v podmienkach Slovenskej republiky“, zodpovedný riešiteľ doc. JUDr. Miroslava Vráblová, PhD.

nutí do oblastí práva a etiky a prístupu spoločnosti. Dochádza k stretu právnych a etických princípov. Nechceme analyzovať pre a proti samotnej eutanázii či asistovanej samovraždy, ale chceme sa zamyslieť nad tým, či a ako slovenská právna úprava a vybrané zahraničné právne úpravy sankcionujú konanie naplňajúce znaky eutanázie. Otázka vyvstáva pri podradení konania páchatel'a pod niektorú zo skutkových podstát trestných činov upravených v osobitnej časti Trestného zákona.

Eutanázia a jej formy

Eutanáziou v základnom laickom chápaní rozumieme zbavenie života jednotlivca, pacienta, ktorý trpí vážnou chorobou alebo smrteľným ochorením, bolesťami a z hľadiska jeho ďalšieho života je východiskom smrť. Východisko pre pacienta, uplatnenie jeho práva na sebaurčenie zodpovedá v tomto prípade pozbaveniu života jednotlivca. Dochádza k zásahu do najvýznamnejšieho ľudského práva, práva na život, a k stretu záujmov práva na život a práva na sebaurčenie podľa článku 2 a článku 8 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

„Eutanázia v pôvodnom význame slova je liečbou zameranou na potlačenie symptómov závažnej bolesti u terminálne chorých pacientov, bez podstatného efektu na skrátenie života, ale uľahčujúcou smrť. Je plnením povinností, ktoré zdravotníckym pracovníkom ukladajú právne a etické normy upravujúce výkon ich povolania.“²

Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie je eutanázia vedomé a úmyselné prevedenie činu, ktorého zámerom je ukončenie života iného človeka, ak sú splnené stanovené podmienky. V postavení jednotlivca, ktorého život má byť ukončený týmto spôsobom, je kompetentná informovaná osoba, ktorá je nevyliciteľne chorá a ktorá dobrovoľne požiadala o ukončenie jej života. Ďalšia podmienka spočíva v skutočnosti, že konajúca osoba je upovedomená o stave pacienta a jeho prianí ukončiť svoj život. Konajúca osoba sa dopúšťa tohto skutku s primárnym úmyslom ukončiť život pacienta a koná so súcitom a bez osobného zisku.³

Uvedená definícia nie je unifikovane prijatá a v súčasnosti neexistuje legálna, respektíve všeobecne akceptovateľná definícia eutanázie. Peter

² Bližšie pozri KOVÁČ, P. Eutanázia a asistovaná samovražda z hľadiska trestného práva. *Via Practica*. 2005, s. 219.

³ Bližšie pozri PTÁČEK, R., P. BARTŮNEK, et al. *Eutanazie – pro a proti*. 2012, s. 17.

Kerecman⁴ eutanáziu prirovnáva k smrti z milosti alebo smrti zo súcitu, kedy ide o tzv. „dobrú“ či „milosrdnú“ smrť človeka. Eutanázia je dokonca definovaná ako zmiernenie utrpenia či bolesti umierajúceho človeka, ktoré je bezprostredne spojené so skrátením dĺžky jeho života. Posledná z uvedených definícií síce nepriamo, ale predsa len vypovedá o bezprostrednom a fatálnom zásahu do základného ľudského práva.

Podľa Ľubomíra Stančeka „... eutanáziu v pravom a vlastnom slova zmysle treba rozumieť ako čin alebo zanedbanie. Eutanáziu treba preto skúmať vzhľadom na úmysel a na použité metódy“.⁵

Vo všetkých pojmových vymedzeniach eutanázie vyvstáva do popredia úmysel, respektíve úmyselné konanie osoby, ktorá pomáha či priamo zbavuje inú osobu života. Úmyselné konanie smeruje k ukončeniu života, čo však neznamená, že smrť nastane, že život pacienta bude naozaj ukončený. Ďalším spoločným znakom týchto definícií je skutočnosť, že k eutanázii môže dochádzať komisívnym a omisívnym konaním. Uvedené skutočnosti sú relevantné pre trestnoprávne posúdenie konania páchatel'a, teda osoby „súcitiacej s pacientom“.

Od eutanázie musíme odlíšiť pojem „asistovaná samovražda“, kedy je život pacienta ukončený bez priameho zásahu inej osoby. Ukončenie života je ponechané na pacientovi, ktorý si sám berie život za pomoci inej osoby, ktorá mu poskytuje informácie, rady alebo určitý prostriedok k spáchaniu samovraždy.⁶

Pre posúdenie trestnoprávných hľadísk eutanázie je nevyhnutné podať klasifikáciu eutanázie. Primárne ju môžeme klasifikovať na základe konania, a to buď komisívneho alebo omisívneho. Na podklade uvedených aspektov eutanáziu delíme na aktívnu a pasívnu. Medzi pasívnou a aktívnou eutanáziou je zásadný rozdiel – právny, ako aj morálny.

Pri aktívnej eutanázii sa iná osoba priamo podieľa na ukončení života pacienta, napríklad lekár podávajúci pacientovi dávku smrtiaceho lieku. Ide o konanie smerujúce ku skončeniu života pacienta. Pri pasívnej eutanázii, práve naopak, nedochádza k priamemu konaniu spôsobujúcemu smrť pacienta. Lekár alebo iná osoba úmyselne nevykonajú úkon, ktorý je nevyhnutne potrebný pre udržanie pacienta pri živote (pripoje-

⁴ Bližšie pozri KEREKMAN, P. *Eutanázia, asistovaná samovražda – právne aspekty*. 1999, s. 18.

⁵ Bližšie pozri STANČEK, L. *Pastoračné dokumenty Jána Pavla II.* 2003, s. 39.

⁶ Bližšie pozri PTÁČEK, R., P. BARTŮNEK, et al. *Eutanazie – pro a proti*. 2012, s. 17.

nie na kyslíkové prístroje, podanie liekov, pripojenie na iné prístroje podporujúce život pacienta, vykonanie pre život potrebnej operácie).⁷ Hoci doktrína naznačuje zásadné rozdiely medzi zabitím a smrťou, teda medzi aktívnou eutanáziou a pasívnou eutanáziou, je otázne, do akej miery možno zohľadniť tieto skutočnosti cez prizmu trestnoprávných noriem.

Vzhľadom na už uvedené je potrebné zdôrazniť diferenciáciu medzi eutanáziou a asistovanou samovraždou. Pri asistovanej samovražde asistujúca osoba nespôsobuje svojím konaním smrť inej osoby. Je „iba“ asistentom pri skončení života, poskytuje rady, podáva smrtiacu látku alebo sa na skončení života podieľa iba samovrah.⁸ Samovrahom nemusí byť iba pacient, ktorého skončenie života je cieľené pri eutanázii. Osobou siahajúcou si na život môže byť akákoľvek osoba, bez ohľadu na to, či trpí bolesťami alebo je nevyliciteľne chorá.

Eutanázia a asistovaná samovražda vo vybraných krajinách sveta

Niektoré krajiny sveta pristúpili k vylúčeniu eutanázie z výpočtu trestných činov a umožňujú pacientom pri splnení zákonom ustanovených podmienok ukončiť svoj život pod dohľadom lekára.

Holandsko je prvou krajinou, ktorá po dlhodobom vývoji súdnej praxe prejednávajúcej prípady eutanázie a jej beztrestnosti ustanovila beztrestnosť eutanázie. V Holandsku je beztrestnosť eutanázie výslovne uzákonená. Holandský zákonodarca pristúpil k legalizácii aktívnej eutanázie už v roku 2002 prijatím osobitného právneho predpisu – Zákona o ukončení života na žiadosť a o asistovanej samovražde (ďalej len „Zákon o eutanázii“).⁹ Prijatiu uvedeného zákona predchádzalo obdobie, v ktorom súdna prax postupne interpretovala dôvody beztrestnosti pri eutanázii. Súdna prax už pred prijatím Zákona o eutanázii prejednávala viaceré prípady, v ktorých prijímala právne závery formulujúce podmienky beztrestnosti eutanázie. Zákonodarca iba akceptoval prax vykonávanú lekármi aj pred prijatím uvedenej právnej normy.¹⁰

⁷ Bližšie pozri MANNING, M. *Euthanasia and Physician-assisted Suicide: Killing or Caring?*. 1998, s. 2.

⁸ Bližšie pozri KOVÁČ, P. Eutanázia a asistovaná samovražda z hľadiska trestného práva. *Via Practica*. 2005, s. 216.

⁹ Bližšie pozri LEWY, G. *Assisted Death in Europe and America: Four Regimes and Their Lessons*. 2011, s. 26.

¹⁰ Bližšie pozri PROŠKOVÁ, E. Etické a právne aspekty eutanázie. *Kontakt*. 2009, s. 264.

Zákon o eutanázii upravuje podmienky beztretnosti eutanázie; samotný trestný čin vraždy na žiadosť a asistovanú samovraždu upravuje trestnoprávna norma. Holandský Trestný zákonník¹¹ vymedzuje v článku 293 a článku 294 trestný čin vraždy na žiadosť a trestný čin asistovanej samovraždy. Trestného činu vraždy na vlastnú žiadosť (aktívna eutanázia) sa dopúšťa páchatel', ktorý úmyselne ukončí život inej osoby na základe jej výslovnej a vážnej túžby. Páchatel' je sankcionovaný trestom odňatia slobody nepresahujúcim 12 rokov, prípadne mu je uložená iná, zákonom ustanovená sankcia. V článku 293 odsek 2 sú dané zákonné predpoklady beztretnosti vraždy na vlastnú žiadosť. Konanie podľa článku 293 odsek 1 nie je trestné, ak sú splnené podmienky riadnej starostlivosti ustanovené v Zákone o eutanázii a podmienky podľa Zákona o pohrebných službách.

Holandský právny poriadok pripúšťa aktívnu eutanáziu, ak ju vykonáva lekár, ktorý je presvedčený o dobrovoľnej a dobre zvaženej žiadosti pacienta. Lekár si splnil svoju informačnú povinnosť o situácii, v akej sa pacient nachádza, a o vyhlídkach do budúcnosti. Súčasne je presvedčený o tom, že za danej situácie neexistuje žiadna iná vhodnejšia cesta, a splnenie týchto podmienok potvrdia ešte dvaja nezávislí lekári, ktorí vyšetrili pacienta.¹² Na splnenie daných zákonných podmienok odkazuje holandský Trestný zákonník aj pri asistovanej samovražde, ktorá je inak trestným činom. Pokiaľ sú splnené vyššie uvedené podmienky, konanie lekára je beztretné.

Zákon o eutanázii upravuje i ďalšie podmienky beztretnosti eutanázie, týkajúce sa napríklad veku osoby, ktorej život má byť ukončený. Do takýchto podrobností nie je v našom príspevku odôvodnené zachádzať, no pozornosti verejnosti určite neušlo, že práve Holandsko je krajinou, ktorá už najnovšie zlegalizovala aj eutanáziu mladistvých a maloletých.

Posledné ohlasy týkajúce sa eutanázie v Holandsku naznačujú snahu o zavedenie eutanázie pre štátnych príslušníkov Holandska, ktorí dosiahli vek 70 rokov, hoci podľa dostupných informácií nejde o eutanáziu v pravom zmysle slova, pretože osoba, ktorej život má byť skončený, nemusí byť v situácii neznesiteľného utrpenia bez vyhlídky na zlepšenie.

Belgicko je ďalšou z krajín, ktorá v roku 2002 pristúpila k legalizácii eutanázie. V Belgicku nedošlo k „prirodzenému“ prijatiu Zákona o euta-

¹¹ Bližšie pozri *Wetboek van Strafrecht*.

¹² Bližšie pozri Artikel 2. *Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding*, *Wetboek van Strafrecht* en *Wet op de lijkbezorging*.

názii, ako tomu bolo v Holandsku, kde to predznamenávala súdna prax. Belgický Zákon o eutanázii¹³ i právna úprava beztretnosti eutanázie sa odlišujú od holandskej právnej úpravy. Kým Holandsko upravuje trestný čin na žiadosť, belgický Trestný zákon takúto skutkovú podstatu trestného činu nepozná.

„Na rozdiel od Holandska, v Belgicku neexistovala pred prijatím Zákona o eutanázii faktická prax vykonávania eutanázie. Eutanáziu, ani lekárom asistovanú samovraždu nebolo možné v Belgicku beztretno vykonať. Takéto konanie bolo posudzované ako trestný čin vraždy alebo zabitia. Belgické trestné právo, na rozdiel od holandského, nepozná privilegovanú skutkovú podstatu „usmrtenie na žiadosť“. Zabitím (§ 394 belgického Trestného zákona) sa v Belgicku rozumie „úmyselné usmrtenie inej osoby“, vraždou (§ 393 belgického Trestného zákona) je „úkladné usmrtenie inej osoby“.“¹⁴

Belgicko pristupuje k podmienkam beztretnosti eutanázie odlišne ako holandská právna úprava. Benevolentnosť ustupuje do úzadia a jednou z podmienok eutanázie je, aby sa pacient nachádzal v situácii, ktorá je z medicínskeho hľadiska neriešiteľná a pacient zažíva neznesiteľné utrpenie. Belgická legislatíva umožňuje vykonať eutanáziu aj v prípadoch, kedy nie je z medicínskeho hľadiska predpoklad, že v blízkej dobe dôjde k úmrtiu pacienta.¹⁵

Ďalšou krajinou, na ktorú je potrebné upozorniť, je Švajčiarsko. Je to krajina, ktorá sa vyznačuje skutočnosťou, že umožňuje asistovanú samovraždu nielen svojim občanom, ale aj zahraničným pacientom. Švajčiarsko je ďalšou z benevolentnejších krajín, ktoré akceptujú asistovanú samovraždu bez výraznejších zákonných podmienok.

Relevantným predpokladom beztretnosti asistovanej samovraždy je nesebecké konanie. Pokiaľ asistujúca osoba nekoná zo sebeckých dôvodov alebo z dôvodu nadobudnúť tým akýkoľvek prospech, nenesie trestnú zodpovednosť za asistenciu pri vražde. Vo Švajčiarsku sa do asistovaných samovražd aktívne zapájajú asistenčné organizácie, ktoré tieto služby poskytujú za stanovený poplatok. Hoci sa vedú mnohé diskusie o legalizácii eutanázie, tá doposiaľ nenašla oporu v zákone, rovnako, ako je tomu napríklad v Nemecku. Nemecko sa síce vyznačuje legalizáciou

¹³ Bližšie pozri *Belgisch Staatsblad*.

¹⁴ Bližšie pozri KOVÁČ, P. Úprava eutanázie v Holandsku a Belgicku. *Justičná revue*. 2004, s. 271.

¹⁵ Bližšie pozri *ibidem*, s. 271-272.

asistovanej samovraždy, ale rovnako ako Švajčiarsko nepripúšťa eutanáziu.¹⁶ Eutanázia je v oboch právnych úpravách považovaná za trestný čin.

Z hľadiska legislatívneho vývoja vystupuje v posledných rokoch do popredia *Francúzsko*, ktoré dlhodobo odmietalo zlegalizovať eutanáziu a asistovanú samovraždu. V roku 2005 bol prijatý zákon, ktorý umožnil lekárom zastaviť liečbu, ktorá sa javí ako neužitočná, neprimeraná alebo má za cieľ umelo predĺžiť život. Súdna prax zásadne zmenila postoj k asistovanej samovražde, keď francúzske sudy oslobodili lekára, ktorý vedome urýchlil smrť siedmich pacientov (podávaním liekov). Ďalším rozsudkom bolo lekárovi umožnené prestať dodávať výživu a vykonávať liečbu u mladého muža, ktorý už šiesty rok stagnoval vo vegetatívnom stave.¹⁷

Iným príkladom právnej úpravy štátu, avšak nie európskeho, je úprava eutanázie v *Spojených štátoch amerických* v štáte *Oregon*. V roku 1997 bol schválený zákon s názvom Zákon o dôstojnej smrti (*The Oregon Death with Dignity Act*) s platnosťou od roku 1997. Predmetný zákon vo svojej podstate upravuje postup v prípade, že pacient v terminálnom štádiu choroby požiada lekára o určitú dávku lieku, ktorá má mať za následok ukončenie jeho života humánnym a dôstojným spôsobom. Za terminálne štádium ochorenia možno však považovať len stav, ktorý sa nedá vyliečiť, a aj v prípade, že by pacientovi bola poskytovaná riadna lekárska starostlivosť, smrť by nastala v priebehu šiestich mesiacov.¹⁸

Slovenská republika nepatrí medzi krajiny, ktoré výslovne upravujú beztrestnosť eutanázie, a nie je ani krajinou, ktorá legalizuje eutanáziu či asistovanú samovraždu v nevýslovnej alebo akejkol'vek podobe.

Trestnoprávne aspekty eutanázie na Slovensku – úkladná vražda, vražda, usmrtenie či neposkytnutie pomoci?

Pri zvažovaní odpovede na otázku, či je eutanázia alebo asistovaná samovražda prípustná v podmienkach Slovenskej republiky a či slovenská právna úprava upravuje konanie úmyselne smerujúce k ukončeniu života človeka, vychádzame z ústavnoprávnych a trestnoprávnych aspektov.

---

¹⁶ Bližšie pozri CENDROWICZ, L. Euthanasia and Assisted Suicide Laws around the World. In: *The Guardian* [online]. 2014.

¹⁷ Bližšie pozri ibidem.

¹⁸ Bližšie pozri KOVÁČ, P. et al. *Súdne lekárstvo pre právnikov*. 2005, s. 319.

Ústava Slovenskej republiky poskytuje ochranu životu ako základnému ľudskému právu. Podľa jej článku 15 je každému garantované právo na život. Ochrana života je zdôraznená zákazom pozbavenia života akéhokoľvek človeka. Z hľadiska trestnej zodpovednosti je relevantným článok 15 odsek 4 Ústavy Slovenskej republiky, pretože priamo pripúšťa, aby konanie, ktorým je zasiahnuté do života človeka, nebolo trestným činom. Zákon môže ustanoviť, aké konanie porušujúce článok 15 odsek 1 až 3 Ústavy Slovenskej republiky nie je trestným činom, respektíve páchatel' tohto konania nie je nositeľom trestnej zodpovednosti.

Podľa vyššie zmieneného ústavného článku je otázka beztrestnosti eutanázie ponechaná zákonodarnému orgánu. Na postavenie zákonodarcu v tomto procese poukázal Ústavný súd Českej republiky, ktorý judikoval, že *„Zásada nullum crimen sine lege znamená, že nikto iný ako parlamentný zákonodarca nemôže stanoviť, že určité protispoločenské správanie je natoľko škodlivé a zavrhnutiehodné, že si zasluhuje potrestanie. Dôvodov pre túto „monopolizáciu“ trestnej regulácie do rúk parlamentu je nepochybne viac. Hlavným dôvodom je zaiste to, že trestné normy obsahujú materiál mimoriadne dôležitú, vzťahujúcu sa na základné ľudské hodnoty (život, zdravie, dôstojnosť ľudí, osobná sloboda a iné), zároveň však materiál veľmi kontroverznú, pri ktorej regulácii sa len ťažko dospieva ku spoločenskému konsenzu (typicky napríklad otázky kriminalizácie či tolerancie niektorých neštandardných spôsobov sexuálneho správania, potratov, eutanázie, konzumácie drog a podobne).“*¹⁹

Slovenský zákonodarca v Trestnom zákone²⁰ výslovne neupravuje trestný čin eutanázie či asistovanej samovraždy, ani ich beztrestnosť. Zákonodarca zabezpečuje ochranu života právnou úpravou trestného činu úkladnej vraždy, vraždy, vraždy novonarodeného dieťaťa matkou, trestného činu zabitia, usmrtenia, nedovoleného prerušenia tehotenstva a účasti na samovražde. Na základe výpočtu trestných činov smerujúcich proti životu môžeme konštatovať, že v prepojení na článok 15 Ústavy Slovenskej republiky, s prihliadnutím najmä na odsek 4 daného ústavného článku, slovenský právny poriadok eutanáziu nepripúšťa. Zo subjektívneho pohľadu nepripúšťame iný záver, ktorý by v akejkoli'vek rovine zohľadňoval právo jednotlivca na sebaurčenie.

¹⁹ Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 23. 07. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 13/12.*

²⁰ Bližšie pozri *Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.*

Z hľadiska analyzovanej problematiky eutanázie prichádzajú do úvahy iba úmyselné trestné činy proti životu. Následne je potrebné zodpovedať otázku právnej kvalifikácie skutku, ktorý napĺňa znaky aktívnej či pasívnej eutanázie. Zahraničné právne úpravy upravujú najmä aktívnu eutanáziu, čiže úmyselné konanie lekára, ktorým ukončí život pacienta, respektíve osoby, ktorá sa nachádza v stave vymedzenom zákonom.

Z portfólia úmyselných trestných činov smerovaných proti životu prichádzajú do úvahy trestný čin vraždy a trestný čin úkladnej vraždy. Je otáznou, ako by súd pristúpil k posudzovaniu vopred uváženej pohnútky pri úkladnej vražde, ak by posudzoval prípad naplňajúci znaky aktívnej eutanázie. Ustálená judikatúra podáva výklad vopred uváženej pohnútky vo viacerých rozhodnutiach. Podľa ustálenej judikatúry „*Pri konaní s vopred uváženou pohnútkou – odsek 1 § 144 Trestného zákona – ide o situáciu, kedy si páchatel' vopred, t.j. pred spáchaním trestného činu zväzi rozhodujúce okolnosti vykonania činu, vrátane určenia miesta a času spáchania činu, použitia zbrane či iného prostriedku vhodného na usmrtenie obeť, s cieľom, aby došlo k úspešnému vykonaniu činu, to znamená, že si čin z hľadiska vykonania naplánuje. Nie je však potrebné, aby taký plán bol premyslený do najmenších detailov; postačí rámcové vymedzenie rozumných skutočností vykonania činu v predstave páchatel'a, ktoré následne môže byť pri samotnom uskutočňovaní doplňované či menené vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu a vývoj situácie. Vopred uvážená pohnútka sa vzťahuje nielen na samotné rozhodnutie, pri ktorom páchatel' dopredu zvažuje všetky okolnosti svedčiacie pre úmyselné usmrtenie, ako aj proti nemu, ale zahŕňa i voľbu vhodných prostriedkov pre uskutočnenie spôsobu vykonania usmrtenia iného, pričom z hľadiska časového je tu určitý odstup od vlastného spôsobu spáchania trestného činu vraždy, pretože ide vo svojej podstate o naplánovanie vykonania takého činu. Na druhej strane, nevyžadujú sa nejaká zvláštna rafinovanosť, detailné premyslenie celej situácie, rozplánovanie jednotlivých fáz útoku, ani zváženie všetkých, do úvahy prichádzajúcich okolností, ale postačí i naplánovanie v podstate „primitívne“, v závislosti na rozumovej úrovni páchatel'a, kedy taký páchatel' dopredu zväzil podstatné okolnosti pre vykonanie činu. Nie je rozhodujúce, či vlastné naplánovanie bolo vykonané v takom rozsahu, ktorý zaisťuje úspešné usmrtenie iného, poprípade či konanie páchatel'a dospelo aspoň do štádia pokusu, pretože trestná je i príprava úkladnej vraždy s vopred uváženou pohnútkou“.²¹*

²¹ Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 02. 12. 2015, sp. zn. 3 To 11/2015.*

Takýto výklad vopred uváženej pohnútky nás posúva ďalej; nepochybujeme o tom, že konanie osoby, ktorá vykoná „milosrdnú smrť“ pacienta, respektíve blízkej osoby trpiacej vážnou, nevyliciteľnou chorobou je nečakaným, vopred neplánovaným či skratovým konaním. Konanie takejto osoby nepovažujeme za konanie v strachu, afekte alebo rozrušení, ku ktorému dochádza pri vražde podľa § 145 Trestného zákona.

Iný pohľad na predmetnú situáciu zaujímate pri pasívnej eutanázii, keď lekár neposkytne pacientovi životu potrebnú starostlivosť alebo odpojí pacienta z prístrojov umožňujúcich mu prežitie. V uvedenom smere musíme najprv uviesť, že sa nestotožňujeme s tým, že konanie spočívajúce napríklad v odpojení z dýchacích prístrojov či iného zariadenia udržiavajúceho človeka pri živote môžeme podradiť pod pasívnu eutanáziu. Uvedený postoj zásadne odmietame, pretože konajúca osoba nie je pasívna. Výlučne prostredníctvom jej konania dochádza k ukončeniu života pacienta, nie omisívnym konaním. Pasívny prístup konajúcej osoby vidíme napríklad v situácii, keď lekár úmyselne pacientovi nepodá lieky, ktoré pacient nevyhnutne potrebuje pre život, alebo nevykoná operáciu na žiadosť pacienta. Takéto konanie lekára môžeme kvalifikovať ako neposkytnutie pomoci podľa § 177 odsek 2 Trestného zákona, pričom prihliadame na kvalifikovanú skutkovú podstatu zohľadňujúcu postavenie lekára, ktorému poskytnutie pomoci vyplýva z povahy jeho zamestnania.

V iných krajinách beztrestná eutanázia je v podmienkach Slovenskej republiky chladnokrvná vražda. Takýto záver môžeme podať pri kvalifikovaní konania naplňajúceho znaky aktívnej eutanázie. Trestné sadzby pri oboch trestných činoch, t.j. úkladnej vraždy a neposkytnutia pomoci, sú diametrálne odlišné a pre páchatel'a príslušného trestného činu predstavujú neporovnateľný zásah do ľudských práv a základných slobôd.

Zaujímavý právny názor prináša Ivan Hoffman. Určite si nájde na jednej strane mnoho odporcov a kritikov. Na druhej strane predpokladáme, že si nájde miesto u pacientov a mnohých, ktorí hľadajú odpoveď na otázky eutanázie alebo sa súdnou cestou domáhajú rozhodnutia, precedensu, ktorý by zmenil pohľad na danú problematiku. Zákonodarca v Holandsku ako prvý ustúpil tlaku spoločnosti a vylúčil eutanáziu z trestných činov. Holandsko sa vyznačuje svojím prvenstvom v zlegalizovaní eutanázie, pri dodržaní striktných zákonných podmienok. Ivan Hoffman poukazuje na skúsenosť holandských zákonodarcov, keď odstránením eutanázie z trestných činov nedochádza v praxi k ničomu zvláštnemu. Holandskí lekári za tri roky praxe poskytli „milosrdnú smrť“

vyše dvom tisíckam klientov. V súvislosti so svojimi legislatívnymi krokmi uviedli, že je bežným zvykom trestne stíhať, súdiť a potrestať osoby porušujúce zákon, ale existuje aj iná možnosť. Touto možnosťou je zrušiť zákon, ktorý je často porušovaný, a zmeniť „pohľad na vec“. Novým „pohľadom na vec“ môžeme nahliadať na konanie, ktoré bolo včera vnímané ako trestné konanie, ako na konanie normálne.²²

Záver

Eutanázia ako konanie nesúladne so zákonom a neprípustné podľa súčasne platného práva nie je výslovne kvalifikované ako trestný čin upravený trestnoprávnym kódexom. Konanie naplňajúce obsah uvedeného skutku môžeme kvalifikovať ako trestnú činnosť a v závislosti od spôsobu konania ho môžeme podradiť pod jeden z trestných činov proti životu a zdraviu človeka. Takéto konanie smeruje proti najvýznamnejšiemu ľudskému právu, právu na život, vystupujúcemu na piedestáli ľudských hodnôt. Z hľadiska pacienta ide možno o víťazstvo nad dlhodobým utrpením, ale z právneho hľadiska nemôžeme žiadne iné občianske právo povýšiť nad hodnotu ľudského života, *ad concreto* ani právo na sebaurčenie.

Vyššie uvedený pohľad na eutanáziu považujeme za nadnesený, ale zaujal nás práve ideou – kde je hranica, kedy je potrebné zvažovať legislatívne kroky a kedy je potrebné pripustiť mieru benevolentnosti. Bez všetkých úvah o vhodnosti eutanázie a bez hodnotenia morálnych aspektov daného konania môžeme na záver konštatovať, že slovenský právny poriadok nepripúšťa eutanáziu a jej aktívnu formu kvalifikuje ako úkladnú vraždu.

Zoznam bibliografických odkazov

- CENDROWICZ, L. Euthanasia and Assisted Suicide Laws around the World. In: *The Guardian* [online]. 2014-07-17 [cit. 2017-12-01]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/society/2014/jul/17/euthanasia-assisted-suicide-laws-world>.
- HOFFMAN, I. *Pomalý potlesk*. Bratislava: G plus G, 2001. 126 s. ISBN 80-86103-48-X.
- KERECMAN, P. *Eutanázia, asistovaná samovražda – právne aspekty*. Bratislava: Eurounion, 1999. 277 s. ISBN 80-88984-01-7.

---

²² Bližšie pozri HOFFMAN, I. *Pomalý potlesk*. 2001, s. 80.

- KOVÁČ, P. et al. *Súdne lekárstvo pre právnikov*. Bratislava: Eurounion, 2005. 319 s. ISBN 80-8078-024-2.
- KOVÁČ, P. Eutanázia a asistovaná samovražda z hľadiska trestného práva. *Via Practica*. 2005, roč. 2, č. 4, s. 216-220. ISSN 1336-4790.
- KOVÁČ, P. Úprava eutanázie v Holandsku a Belgicku. *Justičná revue*. 2004, roč. 56, č. 2, s. 267-275. ISSN 1335-6461.
- LEWY, G. *Assisted Death in Europe and America: Four Regimes and Their Lessons*. Oxford: Oxford University Press, 2011. 264 s. ISBN 978-0-19-974641-5.
- MANNING, M. *Euthanasia and Physician-assisted Suicide: Killing or Caring?*. New Jersey: Paulist Press, 1998. 120 s. ISBN 0-8091-3804-2.
- Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 23. 07. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 13/12.*
- PROŠKOVÁ, E. Etické a právni aspekty eutanázie. *Kontakt*. 2009, č. 1, s. 257-265. ISSN 1212-4117.
- PTÁČEK, R., P. BARTŮNEK, et al. *Eutanazie – pro a proti*. Praha: Grada Publishing, 2012. 256 s. ISBN 978-80-247-4659-3.
- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 02. 12. 2015, sp. zn. 3 To 11/2015.*
- STANČEK, L. *Pastoračné dokumenty Jána Pavla II.* Spišské Podhradie, Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtáššáka, 2003. 254 s. ISBN 80-968909-4-8.
- Strafprozessgesetzbuch* [online]. 2017 [cit. 2017-12-01]. Dostupné na: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1W6Jlq4FCNQJ:www.scta.be/MalmedyUebersetzungen/downloads/18670608_CodeP%25C3%25A9nal_fusionn%25C3%25A9.doc+&cd=3&hl=sk&ct=clnk&gl=sk.
- Wet toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding, Wetboek van Strafrecht en Wet op de lijkbezorging* [online]. 2017 [cit. 2017-12-01]. Dostupné na: <https://www.euthanasiecommissie.nl/uitspraken/publicaties/relevante-wetsbepalingen/2017/wtl-wetboek-van-strafrecht-en-wet-op-de-lijkbezorging/wtl-wet-van-strafrecht-en-wet-op-lijkbezorging>.
- Wetboek van Strafrecht* [online]. 2017 [cit. 2017-12-01]. Dostupné na: <https://www.unodc.org/res/cld/document/nld/1881/penal-code->

---

of-the-netherlands_html/Netherlands_Penal_Code_1881_as_amd_2014.pdf.

Mgr. Vladimíra Dercová

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
vdercova8@gmail.com